

**Програма курсу за вибором
«ЗБЕРЕЖЕМО ДОВКІЛЛЯ РАЗОМ»
для учнів 4-го класу закладів загальної середньої освіти
(17 годин на рік)**

**Автори-укладачі консультанти ВБО
«Інститут місцевого розвитку»**

**к. т. н., доцент Сафіуліна Кадрія Рашитівна,
к. с. н., доцент Свеженцева Юлія Олександрівна,
к. т. н., професор Колієнко Анатолій Григорович,
Соломаха Олексій Сергійович**

Рецензенти:

Курс розроблений для учнів початкової школи закладів загальної середньої освіти Всеукраїнською благодійною організацією «Інститут місцевого розвитку» у рамках проекту «Збережемо довкілля разом». Проект є переможцем національного конкурсу інновацій EastCode 2021 за технічного адміністрування Center42 у межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру та за фінансової підтримки урядів Данії, Швейцарії та Швеції.

Київ 2021

Пояснювальна записка

Сучасне життя вимагає від наших дітей не тільки успішної підготовки за шкільною програмою, а й широкого спектру загальнокультурних, загальнолюдських, соціальних та екологічних компетентностей. Останні є життєво важливими, оскільки загроза глобального потепління та зміни клімату стоять сьогодні як ніколи гостро. Якщо нічого не робити для поліпшення екологічної ситуації, то наші нащадки будуть змушені жити в умовах руйнівних наслідків сьогоднішньої людської невідповідальності та бездумного використання викопних ресурсів. Більш того, усі ці негаразди ми вже почали відчувати на собі. Недарма на саміті для вирішення екологічних викликів сьогодні у шотландському місті Глазго 1-12 листопада 2021 року зібралися лідери понад 120 країн світу. Завдання саміту у Глазго – розробка заходів, що уповільнять глобальне потепління до 1,5°C.

Утім, досягти цього буде непросто. Щонайменше для цього потрібно до 2030 року знизити викиди парникових газів на 45% від рівня 2010 року. Це надзвичайно амбітне завдання. У ситуації, коли світ фактично розділюється на тих, хто турбується про клімат, та тих, хто обережно ставиться до декарбонізації через економічні та соціальні наслідки, Україна обрала шлях екологічної відповідальності. Саме цьому треба вчити змалку.

Мета курсу: формування в учнів ціннісного ставлення до природного середовища, водних та енергетичних ресурсів для забезпечення якісних і комфортних умов проживання; усвідомлення ними важливості енергозбереження та переходу на альтернативні джерела енергії для захисту довкілля та життя на Землі.

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких завдань:

- виховання дбайливого ставлення до природи,
- формування звичок економного та раціонального використання енергетичних й інших ресурсів,
- розуміння цінності довкілля,
- формування інтересу до науки екології.
- стимулювання ековолонтерства.

Програма курсу за вибором «Збережемо довкілля разом» (далі – Програма) є частиною навчально-методичного комплексу (НМК), який складається з посібника для учнів 4-го класу закладів загальної середньої освіти «Збережемо довкілля разом» (далі – Посібник) та програми курсу.

Програма містить Пояснювальну записку та власне програму курсу, яка складається з 8 тем, що охоплюють 17 уроків.

Таким чином Програма розрахована на 17 академічних годин, тобто 1 година на 2 тижні протягом навчального року. Але за бажанням кількість годин може бути збільшеною на розсуд вчителя.

Особливості організації вивчення програмового матеріалу

Зміст програми передбачає як теоретичні, так і практичні заняття.

Для більш якісного засвоєння учнями навчального матеріалу використовуються різні форми та методи навчання. Зокрема нестандартні уроки, які більше подобаються учням, ніж звичайні навчальні заняття. Інтерес та активність учнів на таких заняттях викликає ігрове стимулювання.

Пропонується також використати методи проблемного навчання, як-от створення проблемної ситуації, яку ставить перед учнями вчитель. Діти зможуть розв'язати проблему самостійно або з допомогою вчителя.

Низка завдань до уроків передбачає використання інтерактиву. Застосування методів інтерактивного навчання розвиває комунікативні вміння й навички дітей, допомагає встановленню емоційних контактів між учасниками освітнього процесу, дає змогу працювати в команді (у парах, групах).

Програма курсу за вибором
«ЗБЕРЕЖЕМО ДОВКІЛЛЯ РАЗОМ»

для учнів 4-го класу закладів загальної середньої освіти
(17 годин на рік)

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Передмова		
	<p>Хто такі Катруся та Тарасик Господарі. Знайомство.</p> <p>Казкові друзі наших героїв: Домовичок, Теплінка, Краплинка й Енергійко.</p> <p>Нові казкові персонажі Лісовичок та Повітруля.</p> <p>Коло відповідальності наших казкових персонажів розширюється.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>описує</i>: історію наших героїв – Катрусі та Тарасика; - <i>називає</i>: хто із казкових героїв за що відповідає (воду, тепло та безпеку, повітря, енергію тощо).
Вступ. Подорож у майбутнє Землі		
	<p>Чому Лісовичок б'є на сполох.</p> <p>Як поведінка людини створила кліматичні загрози для майбутнього Землі.</p> <p>Чому чарівники звертаються по допомогу до дітей – Катрусі та Тарасика.</p> <p>Що побачили діти у майбутньому на Землі.</p> <p>Чому вони так засмутилися і що вирішили робити.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>усвідомлює</i>: загрози для майбутнього Землі, які створені людиною; - <i>розуміє</i>: що наше майбутнє визначається тим, що ми робимо сьогодні.
Змістовний модуль 1 «Довкілля та ресурси»		
Тема 1. Клімат та кліматичні загрози (1 год.)		
1	<p>Що таке клімат.</p> <p>Чим клімат відрізняється від погоди.</p> <p>Підвищення температури на Землі та наслідки цього явища.</p> <p>Парникові гази та парниковий ефект.</p> <p>Які прояви зміни клімату вже спостерігаються на нашій планеті.</p> <p><i>Практичне завдання.</i> Перегляньте відеоролик «Зміни клімату прискорюються» (https://www.youtube.com/watch?v=TSiDG70Wsn4). Розкажіть своїм друзям, що ви почули і побачили.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i>: що таке клімат; - <i>відрізняє</i>: поняття клімату та погоди; - <i>пояснює</i>: чому відбуваються зміни клімату, - <i>описує</i>: парниковий ефект; - <i>називає</i>: прояви зміни клімату.
Тема 2. Довкілля (навколишнє середовище) як цілісний системний об'єкт (2 год.)		
1	<p>Що таке довкілля.</p> <p>Що таке живе і неживе довкілля. Як вони розрізняються.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i>: що таке довкілля;

	<p>Що таке рукотворне довкілля. Що таке екологія. Коли і як святкують Всесвітній день навколишнього середовища.</p> <p><i>Практичне завдання.</i> Подивіться навколо себе. Назвіть об'єкти живої та неживої природи, рукотворного та нерукотворного довкілля. Поясніть свою думку.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>розрізняє:</i> живе, неживе, рукотворне довкілля і <i>наводить</i> прилади; - <i>розуміє:</i> чому вчить екологія; - <i>знає:</i> коли святкують Всесвітній день навколишнього середовища
1	<p>Повітря, вода, енергія, земля із рослинним і тваринним світом як найважливіші складові довкілля. Без яких складових довкілля люди не можуть жити і чому. Природні носії енергії з довкілля. Приклади Як забезпечити «здоров'я» довкілля.</p> <p><i>Практичне завдання.</i> Подивіться навколо себе. Як ви вважаєте, чи могли би ви прожити без всього, що вас оточує? Без чого передусім ви не можете уявити собі своє довкілля? Без яких предметів довкілля все ж таки можна було б обійтися?</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає:</i> з чого складається довкілля; - <i>пояснює:</i> без чого люди не можуть жити і чому саме; - <i>перелічує:</i> носії енергії з довкілля; - <i>пропонує:</i> що робити, щоб довкілля було «здоровим».
Тема 3. Ресурси, необхідні для життєдіяльності людини (2 год.)		
1	<p>Що таке ресурси. Які існують види ресурсів. Що таке невідновлюваний ресурс. Які ознаки має «хворе» довкілля. Закони, що діють у довкіллі. Що є проявом екологічного світогляду та екологічного виховання сучасної людини.</p> <p><i>Практичні завдання</i> 1. Назвіть закони, які діють у довкіллі. Наведіть приклади дії цих законів. 2. Опишіть корисні копалини або природні ресурси регіону вашого проживання.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає:</i> що таке ресурси; - <i>наводить:</i> види ресурсів, які існують; - <i>характеризує</i> ресурси, які не відновлюються; - <i>перелічує:</i> ознаки «хворого» довкілля; - <i>називає:</i> прояви екологічного світогляду.
1	<p>Джерела енергії, які використовуються людиною для забезпечення своїх потреб. Який вид енергії є найважливішим для нашої планети. Відновлювані та невідновлювані джерела енергії. Як треба користуватися енергією, щоб зберегти довкілля.</p> <p><i>Практичні завдання</i> 1. Опишіть, які форми енергії використовуються у вашому будинку.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає:</i> види енергії, якими людина користується у побуті; - <i>пояснює:</i> важливість сонячної енергії; - <i>характеризує</i> джерела енергії відновлювані та невідновлювані; - <i>усвідомлює:</i> що енергетичні ресурси

	2. Назвіть побутові прилади, які перетворюють електричну енергію у світлову, теплову, механічну (енергію руху).	треба використовувати розсудливо і доцільно.
Тема 4. Природні та фізичні явища, у тому числі ті, що виникають внаслідок людської діяльності (2 год.)		
1	<p>Які явища характерні для різних пір року. Що таке веселка, полярне сяйво, сонячне затемнення. Які природні явища небезпечні для людей. Паводок і повінь. Чим вони відрізняється. Вплив людської діяльності на природні явища. Зелені насадження рятують довкілля.</p> <p><i>Практичне завдання.</i> Передивіться правила поведінки в лісі. Опишіть, яких з них ви дотримуетесь, а яких – ні. Поясніть, чому.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає:</i> природні явища, які бувають навесні, влітку, восени та взимку; - <i>описує:</i> вигляд веселки, полярного сяйва та сонячного затемнення; - <i>характеризує</i> небезпечні природні явища; - <i>пояснює:</i> як діяльність людини впливає на природні явища; - <i>називає:</i> правила поведінки у лісі.
1	<p>Чинники зростання середньої температури повітря на планеті. Якими є наслідки зростання температури повітря на Землі. Збільшення споживання викопних видів палива як загроза довкіллю. Які гази спричиняють парниковий ефект. Що треба робити, щоб не допустити збільшення середньої температури на планеті (знизити викиди парникових газів; збільшити виробництво енергії з відновлюваних джерел; скоротити витрати викопного палива; збільшити заліснення території тощо).</p> <p><i>Практичне завдання</i> Виявіть і опишіть, яким чином можна зменшити споживання енергії у вашій оселі.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>пояснює:</i> чому середня температура на планеті невпинно зростає; - <i>називає:</i> негативні наслідки зростання температури; - <i>наводить:</i> причини збільшення споживання нафти, природного газу та вугілля; - <i>перелічує:</i> основні парникові гази; - <i>називає:</i> заходи, що уможливають стримувати зростання середньої температури на планеті.
Тема 5. Природоохоронна діяльність (3 год.)		
1	<p>Що таке природоохоронна діяльність. Хто має піклуватися про природу. Роль держави у природоохоронній діяльності. Обов'язки громадян щодо охорони довкілля. Якими є принципи природоохоронної діяльності.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає:</i> що таке природоохоронна діяльність; - <i>характеризує:</i> роль держави у цій діяльності;

	<p>Що таке Велика тихоокеанська смітцева пляма.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <p>1. Дізнайтеся, коли саме торік настав День екологічного боргу у цілому для планети та окремо для України.</p> <p>2. Ознайомтеся з мапою забруднення повітря у світі. Яке з відмічених на мапі міст України має найкращу та найгіршу якість повітря? Мапа забруднення повітря у світі https://waji.info/uk/.</p> <p>3. Поцікавтеся, як винахідник з Нідерландів запропонував очистити від сміття Тихий океан: https://www.youtube.com/watch?v=XzQUYuW1oqM</p>	<p>- <i>перелічує</i>: обов'язки громадян щодо охорони довкілля;</p> <p>- <i>називає</i>: три основних принципи природоохоронної діяльності;</p> <p>- <i>пояснює</i>: що таке Велика тихоокеанська смітцева пляма.</p>
1	<p>Повітря та вода – джерела життя. Яким повітрям ми дихаємо.</p> <p>Головні забруднювачі повітря: хто вони. Що потрібно, щоб повітря було чисте та цілюще.</p> <p>Як і чим забруднюється вода.</p> <p>Що треба робити для задоволення потреб людства у чистій воді.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <p>1. Перелічіть, де ви щодня використовуєте воду. Чи замислювалися ви над тим, скільки води випиваєте на день? А скільки води ви «з'їдаєте», «одягаєте» або використовуєте іншим способом? Поміркуйте, як можна зменшити свій «водний слід».</p> <p>2. Перегляньте відео. Розкажіть, що ви дізналися про водоспоживання в Україні https://www.youtube.com/watch?v=4dO8y0YqbTM</p>	<p>Учень/учениця</p> <p>- <i>пояснює</i>: чому без повітря та води неможливе життя;</p> <p>- <i>називає</i>: скільки людей дихають брудним повітрям;</p> <p>- <i>характеризує</i>: головних забруднювачів повітря;</p> <p>- <i>пропонує</i>: заходи для очищення повітря;</p> <p>- <i>називає</i>: забруднювачів води;</p> <p>- <i>наводить</i>: основні способи збереження чистоти водних ресурсів.</p>
1	<p>Забруднення ґрунтів та чинники забруднення.</p> <p>Як у ґрунт попадають важкі метали і чим вони небезпечні.</p> <p>Що таке відходи і як відбувається їхнє перероблення.</p> <p>Червона книга України та її різнокольорові сторінки.</p> <p>Що треба робити для захисту рослинного і тваринного світу.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <p>1. Дізнайтеся, як правильно сортувати сміття для подальшого перероблення: https://nowaste.co-</p>	<p>Учень/учениця</p> <p>- <i>називає</i>: з якими чинниками пов'язане забруднення ґрунтів;</p> <p>- <i>пояснює</i>: попадання у ґрунт небезпечних речовин;</p> <p>- <i>називає</i>: які бувають відходи та способи їхнього перероблення;</p> <p>- <i>характеризує</i> зміст Червоної книги України та її сторінок;</p>

	<p>m.ua/sortstation/https://www.youtube.com/playlist?list=PLavZE5VrG13PK00OjJDUkiNsFxK2EWuMI</p> <p>2. Дізнайтеся, що належить до небезпечних побутових відходів: https://ecotown.com.ua/news/18-vidkhodiv-yaki-ne-mozhna-vykydaty-na-smitnyk/</p> <p>3. Дізнайтеся про природоохоронні (заповідні) території рідного краю та розкажіть про них друзям.</p> <p>4. Назвіть один з найвідоміших заповідників, розташованих на території України.</p>	<p>- <i>ініціює</i>: проведення природоохоронної акції та бере в ній участь.</p>
<p>Тема 6. Основи ресурсозбереження (3 год.)</p>		
<p>1</p>	<p>Чому людство марнотратно використовує ресурси. Наслідки марнотратства ресурсів довкілля. На скільки років залишилося ресурсів нафти, газу, вугілля. Чому люди купують речі, які їм не потрібні.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <p>1. Складіть власний перелік «життєво необхідних» речей, без яких не можна обійтися, та «зайвих» речей, від використання яких можна відмовитися. 2. Дізнайтеся про щорічну екологічну акцію «Година Землі», яка покликана звернути увагу людей на проблеми надмірного споживання ресурсів та екологічні проблеми планети https://wwf.ua/earth-hour/</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i>: з якими чинниками пов'язане марнотратство у використанні ресурсів; - <i>описує</i>: наслідки марнотратного ресурсоспоживання; - <i>наводить</i>: дані, на скільки років залишилося викопних ресурсів; - <i>обмірковує</i>: споживчу поведінку людей.
<p>1</p>	<p>Що таке цифрове сміття. Як через цифрові відходи забруднюється довкілля. Як можна зменшити викиди вуглекислого газу через економне користування мережею Інтернет. Основні поради для збереження енергії.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <p>1. Самостійно або з батьками зробіть цифрове прибирання на своєму гаджеті – видаліть непотрібні застосунки та файли, старі однакові фото, непотрібні завантажені картинки та відео та ін. 2. Поміркуйте і розкажіть, якими ресурсами ви користуєтеся у побуті та які з них вважаєте найважливішими. Розподіліть найменування того, чим користуєтеся, за категоріями: Вода / Електроенергія / Газ / Тепло / Харчові продукти / Побутові прилади / Особисті речі / Інше.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i>: що таке цифрове сміття і пояснює, як воно утворюється; - <i>перелічує</i>: цифрові відходи; - <i>називає</i>: скільки викидів створюють зайві листи, спам, обмін смайликами тощо; - <i>наводить</i>: основні способи збереження енергії.

1	<p>Скільки відходів кожен з нас виробляє за рік. Куди треба здавати відсортовані побутові відходи. Маркування. Що робити, якщо на пакованні товару немає маркування про його перероблення. Що можна виготовити після перероблення вторинної сировини. Як можна економити воду.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Дізнайтеся більше про маркування пакування та як правильно сортувати сміття для подальшого перероблення: https://nowaste.com.ua/sort-station/https://www.youtube.com/playlist?list=PLavZE5VrG13PK000jJDUkiNsFxFk2EWuMI Дізнайтеся про поводження з побутовими відходами у Швеції: https://ecoaction.org.ua/u-shvetsiyi-zakinchylosya-smittya.html Пофантазуйте, як можна переробити свої старі речі, щоб дати їм друге життя. Спробуйте це зробити та продемонструйте однокласникам. Поцікавтеся, які проекти та ініціативи з перетворення вживаних речей (апсайклінгу) є у вашому регіоні та в Україні. 	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i>: приблизну цифру відходів, які виробляє кожен мешканець в Україні; - <i>знає</i>: куди треба здавати відсортовані побутові відходи; - <i>пояснює</i>: що таке маркування і чому варто відмовитися від купівлі товарів без маркування пакування; - <i>наводить</i>: приклади використання вторинної сировини; - <i>називає</i>: способи водозбереження.
Тема 7. Екологічна культура. Формування ціннісного ставлення до природи та людини (2 год.)		
1	<p>Правила життя за підходом «екологічний мінімалізм» Чому важливо регулярно прибирати, провітрювати та очищати своє помешкання. Навіщо треба зменшувати електромагнітне випромінювання від техніки у помешканні Чому потрібно купувати сезонні продукти, що вирощені у своїй країні. Чому потрібно віддавати перевагу рослинній їжі (овочам, фруктам, зелені) замість м'яса.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Вже знаю і роблю: перелічіть, які поради-правила щодо екологічно дружньої поведінки у побуті вдома та у школі вам вже відомі. Зокрема, щодо використання води, 	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i>: основні правила життя за принципом «екологічного мінімалізму»; - <i>обґрунтовує</i>: необхідність прибирання і провітрювання помешкань; - <i>пояснює</i>: як правильно використовувати електронну техніку у приміщенні;

	<p>споживання енергії (електрика, газ, тепло), поводження з відходами.</p> <p>2. Які прилади у вашому будинку використовують відновлювану енергію? Приклади корисних приладів: сонячна зарядка для телефону чи планшета, динамо-ліхтар, світильник на сонячній батареї. Ваш варіант?</p> <p>3. Дізнайтеся, що таке екологічне маркування https://www.youtube.com/watch?v=qnFq-a3ltlc</p>	<p>- <i>розуміє</i>: чому треба їсти те, що росте в Україні і чому рослинна їжа корисна.</p>
1	<p>Екотуризм та звичайний туризм. Чим вони відрізняються.</p> <p>Риси і правила екотуризму.</p> <p>Який транспорт найбільш підходить для екотуризму і чому саме.</p> <p>Необхідність дотримуватися місцевих правил поведінки, культури і традицій під час екотуризму.</p> <p>Не відвідуємо атракціони, що використовують тварин.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <p>1. Поцікавтеся, які є екологічні стежки та туристичні маршрути у вашому регіоні. Можливо, ви вже подорожували ними? Розкажіть про це друзям.</p> <p>2. Дослідіть, які існують в Україні екологічні ініціативи та рухи. Розкажіть друзям про ініціативу, яка найбільше вас зацікавила.</p> <p>Рух «Нуль відходів» https://zerowaste.org.ua/</p> <p>Україна без сміття https://nowaste.com.ua/</p> <p>3. Зробіть свій календар екологічних свят. Про деякі з них ви вже дізналися, та існує ще багато інших важливих дат, наприклад, Всесвітній день лісів, Міжнародний день Чорного моря, Всесвітній день захисту тварин, День без поліетилену тощо.</p> <p>4. Посадіть власне дерево. Щороку проводяться акції з озеленення довкілля, приєднайтеся до однієї з них або організуйте свою.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i>: що таке екотуризм і чим він відрізняється від звичайного туризму; - <i>характеризує</i>: риси та правила екотуризму; - <i>розуміє</i>: який транспорт підходить для екотуризму; - <i>поділяє думку</i>: що треба дотримуватися місцевих правил поведінки, культури і традицій під час екотуризму; - <i>пояснює</i>: чому не відвідуватиме атракціони із тваринами.
Тема 8. Глобальні ініціативи для збереження довкілля (2 год.)		
1	<p>Глобальні цілі сталого розвитку.</p> <p>Як вимірюватимуть рівень досягнення різними країнами глобальних цілей сталого розвитку.</p>	<p>Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i>: що таке сталий розвиток та які його цілі;

	<p>Яких змін потребує ваш стиль життя з огляду на сталий розвиток. Що, на вашу думку, необхідно змінити у вашій сім'ї, школі, населеному пункті для досягнення цілей сталого розвитку.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <p>1. Передивіться анімацію про глобальні цілі і розкажіть про них друзям https://www.youtube.com/watch?v=dKdOh8O8RCg</p> <p>2. Разом з батьками скористайтеся онлайн-калькулятором та визначте вплив способу життя вашого домогосподарства на навколишнє середовище: https://lifestylecalculator.doconomy.com/unfcc/c/</p>	<p>- <i>пояснює</i>: як буде вимірюватися рівень досягнення кожної з 17 цілей; - <i>аналізує</i>: свій стиль життя і <i>робить висновки</i>, що треба змінити; - <i>обмірковує</i>: необхідність змін у житті своєї родини, школи, міста тощо.</p>
1	<p>Що таке «Зелена Угода». Про що домовились європейські країни, підписавши «Зелену Угоду». Досвід Фінляндії. Чому географічна мапа Фінляндії зовсім не змінилася за останні 150 років? Досвід Норвегії. Як поводяться із пластиковими пляшками в Норвегії. Досвід Швеції. Який відсоток сміття у Швеції переробляється та використовується повторно. Досвід Великої Британії. На якому біопаливі працює частина автобусів у Лондоні.</p> <p><i>Практичні завдання</i></p> <p>1. Знайдіть цікаву інформацію про використання екологічних винаходів та відкриттів (наприклад, степлер без скоб, динамо-ліхтар, папір з опалого листа тощо). 2. Залучіть своїх друзів та родичів до екологічних ініціатив.</p>	<p>Учень/учениця</p> <p>- <i>називає</i>: що таке «Зелена угода»; - <i>пояснює</i>: про що домовились європейські країни-підписанти цієї угоди; - <i>характеризує</i>: досвід Фінляндії та пояснює, чому її мапа не змінюється вже 150 років; - <i>описує</i>: досвід Норвегії у поводженні із пластиковими пляшками; - <i>наводить</i>: приклади досвіду Швеції щодо перероблення сміття; - <i>пояснює</i>: що автобуси у Лондоні їздять на біопаливі з кавових відходів.</p>